

Barack Obama tudománypolitikája

US ELECTION: QUESTIONING THE CANDIDATES
NATURE 455, 446-449 (2008. SZEPTEMBER)

A Nature Magazin megkereste a 2008-as amerikai választás mindkét elnökjelöltjét, hogy írásban válaszoljon 18 tudományos tárgyú kérdésre. John McCain kampánystábjja visszautasította, Barack Obama elfogadta a felkérést. A kérdések egy részét és Obama azokra adott válaszait itt közöljük, a kimaradt részek a www.nature.com/uselection honlapon találhatóak meg.

Hivatali ideje alatt mely tudományos, technikai területek kerülnek majd előtérbe?

Mindent el fogok követni, hogy megerősítem az Amerikai Egyesült Államok vezető szerepét a tudományok, a technológia és az innováció területén – ennek megvalósítása központi szerepet fog kapni hivatali időm során. Az innovációs tehetségünket még mindig irigylő a világ, de most eddig ismeretlen kihívásokkal nézünk szembe, amelyek éppen ezért újszerű megközelítést igényelnek. Ilyen például, hogy az USA évente 553 milliárd dollárral nagyobb értékben importál magas technológiai színvonalú termékeket, mint amennyit exportál. Kína ma a világ első számú csúcstechnológiai exportőre. A versenyhelyzet az idő múlásával csak éleződni fog, mivel egyre csökken azoknak a diákoknak a száma, akik műszaki tanulmányokat kívánnak folytatni. Az Amerikai Egyesült Államok ma a 17. helyen áll a fejlett országok között a természettudományi és mérnöki diplomát szerzők aránya tekintetében, harminc évvel ezelőtt még a harmadikok voltunk.

A szövetségileg támogatott alapkutatások, amelyek a természet sajátosságainak megértését szolgálják (olyan tudományos kérdéseket vizsgálva, mint az Univerzum mérete, a szubatomi részecskék, vagy az ökoszisztémát fenntartó élő sejtek közötti kémiai reakciók), lényeges részét képezték az amerikai életnek az elmúlt ötven év során. Ilyen alapkutatásokra épült az az újfajta tudás, amely nemcsak alapjául szolgált a telekommunikáció és az orvostudomány területein elért fontos fejlődésnek, de figyelemreméltó hatást gyakorolt a gazdasági jövedelmezőségi rátára és biztosította Amerika vezető pozícióját az ipar, a haderő és a felsőoktatás területén is. Azt gondolom, hogy az alapkutatásokba való beruházás elengedhetetlen nemzetünk jövője számára az egészségesebb élet, a jobb energiaforrások, a fejlett katonai infrastruktúra, és a magasan fizetett állások biztosítása érdekében.

Láthatólag ma mégis keveset fektetünk a természettudományi és műszaki tudományterületeken végzett kutatásokba. A pszichológiai és a műszaki tudományok GDP-arányos szövetségi támogatása évtizedek óta csökken, és bár a biológiai kutatásokra fordított összeg időszakosan növekedett, az elmúlt 6 évben a Nemzeti Egészségtudományi Intézet¹ költségvetése fokozatosan veszített vásárlóerejéből. Ennek eredményeként a tudományos intézetek gyakran csak egyetlen kezdeményezést tudnak támogatni tíz ajánlat közül. Ez nemcsak a fiatal kutatók karrierjét nehezíti meg, hanem azt is, hogy Amerika figyelemre méltó haladást érjen el. Mindezekből az is következik, hogy a kutatók ritkábban kezdenek belekockázatosabb, ám egyúttal ígéretesebb kísérletekbe.

¹ National Institute of Health (NIH)

Végső soron egy olyan korban csökkentjük a tudományok támogatását, amikor a legtöbb ország növeli az erre fordított kiadásokat – ez olyan helyzetet teremt, ami vezető pozíciókat több, kritikusan fontos tudományos területen is fenyegeti. Ez a helyzet elfogadhatatlan. Az Amerikai Egyesült Államok elnökeként az elmúlt évtizedekhez képest meg fogom duplázni a pszichológiai, műszaki és természettudományok, illetve a matematika területén végzett alapkutatásokra fordítható támogatások mértékét, annak érdekében, hogy a tudósainkat támogatssam és helyreállítsam Amerika tudományos területen elért vezető szerepét.

A biomedikai innováció költséges és rendkívül lassú – egy új gyógyszer kifejlesztése egymilliárd dollárba kerül és csaknem egy évtizedet vesz igénybe. Mit tenne azért, hogy a kutatások mihamarabb gyakorlati eredményekhez vezessenek?

Azok az eredmények, amelyeket az orvostudomány az elmúlt évszázad során világszerte elért, büszkeséggel tölthetik el az amerikaiakat. A Nemzeti Egészségtudományi Intézet és az állami ügynökségek által támogatott kutatások, illetve a gyógyszerészeti és biotechnológiai ipar számos olyan vakcinát, gyógyszert, és hormont állított elő, amelyek emelték az életminőséget és a várható élettartamot, javították a súlyos betegségben szenvedők és a fogyatékkal élők életkörülményeit.

Bár a kutatások csak lassan vezetnek eredményre, egyetérttek azokkal a tudósokkal, akik úgy gondolják, hogy a tudományt az egészség javításának szolgálatába kell állítani. Éppen ezért támogatni fogom azokat a fejlesztéseket, amelyek se-

gíthetnek az újfajta gyógymódok értékelésében és a genetikai információ használatában. Ez utóbbi azért fontos, mert segítségével azok részesülhetnének a legújabb kezelésekben, akiknek arra a legnagyobb szükségük van. Emellett bátorítani fogom azokat a multidiszciplináris kutatásokat, amelyeket számos kutatóközpontban már ma is folytatnak. Továbbá nagyobb hangsúlyt kívánok helyezni a betegségek megelőzésére, korai felismerésére és kezelésére is.

Azt hiszem, többet is tehetünk a kezeléseink korszerűsítése és elérhetőbbé tételében. Véleményem szerint növelnünk kell a Nemzeti Egészségtudományi Intézetnek juttatott támogatásokat, hogy véget vessünk annak a gyakorlatnak, amely tudósainknak kevesebb forrást juttat, mint amennyit a kutatásaik igényelnek. Bővebb forrásokat kell biztosítanunk az Élelmiszer és Gyógyszer Hatóságnak², a Járványügyi és Megelőzési Központnak³ és más szövetségi intézeteknek is, ezáltal lehetővé tesszük, hogy amikor ezen orvostudományi kutatások eredményeként új gyógymódok születnek, azok gyorsan és könnyedén elérhetőek lehessenek széles körű használatra is. Továbbá az innovációt szolgáló hatékonyabb együttműködés érdekében fontos lenne a szövetségi ügynökségek és a nyilvánosság, illetve a privát és a nonprofit szervezetek közötti korlátok lebontása is.

Az elmúlt években sok kutatót keserűséggel töltött el a szövetségi intézeteknél született tudományos döntések politikai színezete. Mit tenne a kormányzati tudományos tanácsadás pártatlanságának helyreállítása érdekében?

2 Food and Drug Administration

3 Centers for Disease Control and Prevention

A tudományos és technológiai információknak növekvő jelentőségük van számos kérdés tekintetében. Véleményem szerint ezeknek az információknak szakszerűeknek és ideológiától menteseknek kell lenniük. Vissza fogom állítani azt az alapelvet, amely szerint a kormányzati döntések meghozatalakor az alapot a legelfogadottabb tudományos bizonyítékoknak kell szolgáltatniuk, nem pedig az ügynökségi tisztviselők és a politikai kinevezettek ideológiai meggyőződésének. Céлом, hogy az élvonalbeli technológiák felhasználásával egy nyitott és összetartó demokráciát hozunk létre, amely biztosítja az amerikai állampolgárok számára a részvétel és a felelősség magasabb szintjét. A döntéseknek egy olyan folyamat eredményeinek kell lenniük, ami a tudományos fejlődést jellemző nyílt viták hagyományára épül, azaz azoknak az egyéneknek a nézőpontját is figyelembe veszi, akik új információkat, vagy ellentétes véleményeket is felvethetnek. Már meg is alakítottam egy olyan, tudományos tanácsadókból álló csapatot, amelyben Nobel-díjas tudósok is közreműködnek majd. Feladatuk az lesz, hogy hivatali időm alatt segítsenek egy következetes tudománypolitikai program kialakításában. Mindemellett céлом, hogy:

- tudományos és technológiai háttérrel rendelkező, feddhetetlen és objektív magánszemélyeket jelöljek ki azon vezető pozíciókba, amelyek jelentős tudományos képzettséget igényelnek;
- a kormányban szerepet kapjon egy "technológiai tisztviselő", hogy biztosítsam azt, hogy a kormányzatunk és hivatalai XXI. századi infrastruktúrával, irányvonallal és szolgáltatásokkal

rendelkezzenek. Az új szakember feladata az lenne, hogy növelje az ügynökségek közötti együttműködést, biztosítsa az elsőosztályú technológiákat, a legjobb gyakorlati módszerek terjesztése és hálózataink biztonságának megőrzése mellett;

- megerősítsem a Tudományos és Technikai Tanácsadók Elnöki Tanácsának⁴ szerepét olyan szakértők kinevezése által, akik készek független tanácsadásra a kritikus tudományos és technológiai kérdések terén;
- helyreállítsam a kormányzati döntéshozatal következetességét egy olyan rendelet kiadásával, amely szigorúan meghatározza a szakpolitikai értékelések irányelveit, és biztosítja, hogy az eredmények meghatározott időközönként és a politikai megbízottak elfogultságától mentesen nyilvánosságra kerüljenek. Továbbá fokozni fogom azoknak az informátoroknak a védelmét is, akik az ezen folyamatokat érintő visszaélésekről tájékoztatnak.

Elképzelése szerint az atomenergia milyen szerepet fog játszani az Egyesült Államok energiaellátásának jövőjében, és hogyan kezelné az atomhulladékkal kapcsolatos problémákat?

Az atomenergia fontos részét képezi a jelenlegi energiaportfóliónknak, mivel 70 százalékát adja a nem szén eredetű villamosenergiának. Nem valószínű, hogy képesek lennénk elérni a klímaváltozás elleni küzdelem keretében kitűzött célokat, ha az atomenergiát teljesen elvetnénk. Mégis, mielőtt az atomenergia szélesebb körben való elterjesztését fontolgatnánk, fontos, hogy megtárgyaljunk olyan kulcskérdéseket, mint a nukleáris fűtőanyag és hulladék tárolása. A Yukka

⁴ President's Council of Advisors on Science and Technology (PCAST)

Hegységben tervezett radioaktív hulladéktároló egy költséges kudarc volt, amelyről le kellene tennünk. Együtt fogok működni a kormányzókkal és az iparág képviselőivel, hogy miközben kiépítünk egy biztonságosabb tárolási módot, keressük a hosszú távú megoldásokat is.

Ön támogatja az üvegházhatású gázok kibocsátását szabályozó emisszió-kereskedelmi rendszer bevezetését. Milyen tanulságokkal szolgál ehhez az európai kibocsátás-kereskedelmi rendszer?

Egy piacialapú emisszió-kereskedelmi rendszert kívánunk megvalósítani. Erre azért van szükség, hogy a széndioxid-kibocsátást a tudósok által szükségesnek tartott mértékben csökkenthessük: célunk 2050-re elérni az 1990-es kibocsátási szint 80 százalékát. Az európai rendszer nem hibátlan és mi tanulhatunk a hibákból. Az európai rendszertől eltérően az én tervem az, hogy gyakorlatilag az összes üvegházhatású gáz kibocsátását ellenőrzés alá vegyük. Az engedélyek és árak számára a piaci stabilitást azzal biztosítanánk, hogy az engedélyeket elárvereznénk, ahelyett, hogy kiadnánk őket. Az aukciónak további szerepet is szánunk, működésükkel pedig egyszerre több célt is kívánunk szolgálni: a tiszta energiára épülő jövő kiépítését, az életér védelmét, illetve szeretnénk árengedményekkel és más könnyítésekkel megkönnyíteni a családok számára az átállást.

Ön szerint megfér egymás mellett az, hogy szorgalmazza a hazai olajcsapok megnyitását, miközben a klímaváltozás elleni küzdelem jegyében a károsanyag-kibocsátás csökkentését is sürgeti? Hogyan fogja ezt a két célt egyensúlyba hozni?

Az Amerikai Egyesült Államok a világ olajtartalékainak 3 százalékával rendel-

kezik. Ez nem elegendő az energiabiztonsághoz, ám gáz- és olajkitermelésünk jelentős szerepet kap hazánk gazdaságában, valamint a globális energiaárak további emelkedésének megfékezésében is. A hazai gáz- és olajkitermelés növelését olyan forrásokra támaszkodva is végre tudjuk hajtani, amelyek nem igénylik a jelenleg védelem alatt álló területek megnyitását.

A klímaváltozás korunk egyik legjelentősebb kihívása. Az, hogy támogatom olaj és gáztermelésünk növelését, semmilyen mértékben sem csökkenti az elkötelezettségemet a klímaváltozás elleni harcban. Ezért vagyok híve a piacialapú emisszió-kereskedelmi rendszer létrehozásának, amelynek révén széndioxid-kibocsátásunkat leszoríthatjuk. Ennek elérése érdekében azonnal szigorú éves szintű csökkentési célokat határozunk majd meg, hogy 2020-ra elérjük középtávú célunkat, az 1990-es kibocsátási szintet.

Egyetért-e azzal, hogy az evolúció, mint természetes szelekciós mechanizmus elegendő magyarázata a földi élet sokszínűségének és komplexitásának? Taníttatná-e Ön az intelligens tervezést, vagy valamely származtatott teóriát a középiskolák természettudományos óráin?

Hiszek az evolúcióban, és támogatom a szakmai elit azon szilárd konszenzusát, miszerint az evolúció tudományosan bizonyított. Ugyanakkor nem gondolom, hogy hasznos lenne diákjaink számára, ha oktatásukat olyan nem tudományos teóriákkal vegyítenénk, amelyek kísérleti úton nem bizonyíthatóak – az intelligens tervezés ezek közé tartozik.

Feloldaná-e George W. Bush 2001. augusztus 9-én életbe léptetett tilalmát, amely szerint az emberi embriókkal

való kísérletezést nem lehet szövetségi költségvetésből finanszírozni? Milyen feltételek teljesülése esetén tartja elfogadhatónak, hogy mesterségesen humán embrionális őssejtvonalat hozzanak létre?

Az őssejtkutatás magában hordozza az ígéretet, hogy legalább három vonatkozásban tovább javíthatjuk az életünket: (1) sérült sejteket egészségesekkel cserélhetünk ki, meggyógyíthatjuk a cukorbetegséget, a Parkinson-kórt, a gerincsérüléseket, hatékonyabban kezelhetjük a szívelégtelenséget és más rendellenességeket; (2) a tudósok számára biztonságos és kézenfekvő betegség-modellezési alapot szolgáltathat a gyógyszerfejlesztésekhez; (3) segíthet megérteni a normális fejlődés és a sejtműködés zavarainak alapjait.

Mindezek miatt én határozottan támogatom az őssejt-kutatás kiterjesztését. Azt gondolom, hogy Bush elnök humán embrionális őssejtkutatásokat érintő korlátozásai gátolták tudósaink munkáját és rontottak nemzetközi versenyképességünkön. Elnökként el fogom törölni a jelenlegi adminisztrációnak az embrionális őssejtvonal-kutatások központi forrásokból történő finanszírozására vonatkozó tilalmát, amely a 2001. augusztus 9-i végrehajtási rendelkezéssel lépett életbe, és egyúttal garantálni fogom, hogy minden őssejtkutatást etikusan és kellő körültekintéssel végezzenek majd el.

Tisztában vagyok vele, hogy sokan ellenzik, hogy a kormány támogasson olyan kutatásokat, amelyhez emberi embriókból kell sejteket kinyerni. Mindazonáltal több százezer olyan emberi embriót tárolnak országszerte külső megtermékenyítést végző klinikákon, amelyeket ha nem használnak fel

reproduktív célokra, akkor megsemmisítenek. Tudok azokról az elképzelésekről is, amelyek szerint a nem embrionális forrásból származó különböző típusú emberi őssejtek szükségtelessé tehetnék az embrionális őssejtek használatát. Ezekkel a javaslatokkal én nem értek egyet. Felnőtt emberek véréből és csontvelőjéből származó őssejteket már használnak egyes betegségek gyógyításánál, ám ezek az embrionális őssejteknél kevésbé változóképesek, ezért helyettesíteni sem tudják azokat. Friss kutatások kimutatták, hogy lehetséges a felnőtt bőrszöveteket úgy újraprogramozni, hogy azok őssejtekként viselkedjenek. Ezek a nagyon izgalmas felfedezések lehetővé tehetik, hogy a jövőben más forrásokból is változóképes őssejteket nyerhessünk, ám mindaddig az embrionális őssejtkutatás marad a mérvadó, és ezért fontos, hogy az összes őssejttípussal foglalkozó kutatás egymással párhuzamosan haladjon.

Ahelyett, hogy korlátoznánk ezen kutatások forrásait, inkább a felelősségteljes ellenőrzésre kellene helyezni a hangsúlyt, miként azt a Nemzeti Kutatási Tanács (NRC)⁵ legutóbbi elemzése is javasolja. Az NRC ajánlásait már számos olyan intézmény követi, amelyek különböző forrásokból finanszírozott emberi embrió őssejtkutatást folytatnak. Szükség van egy kiterjesztett, szövetségileg finanszírozott őssejtkutatási programra, amely bátorítani fogja a tehetséges tudósokat, hogy ezzel az új és fontos területtel foglalkozzanak, továbbá elősegíti a még hatékonyabb ellenőrzést is. A program a többi ország felé azt fogja jelezni, hogy versenyképesek vagyunk ezen az izgalmas orvostudományi kutatási területen.

⁵ National Research Council

Ön szerint megéri-e az országnak embereket eljuttatni a Holdra?

Úgy gondolom, hogy az Egyesült Államoknak szüksége van egy versenyképes űrprogramra ahhoz, hogy az űrben és a Földön is biztosítsa elsőségét az oktatás, a tudomány, a technológia, illetve a környezetvédelem és a nemzeti biztonság területén. Az űrprogramokhoz kötődő technikai újítások hozzájárultak a fejlesztéshez például a számítógép, az orvosi technológia, a csecsemőtápszerek és az autók területén.

Elnökként ki fogok alakítani egy nagy horderejű és kiegyensúlyozott civil űrprogramot. Ez a program a NASA lehetőségeinek bővítést célozza, és ennek érdekében szeretnék együttműködni a nemzetközi partnerekkel és a privát szektorral egyaránt. Hiszek benne, hogy egy új életre keltett NASA segíteni tud Amerikának abban, hogy fenntartsa az innovációs előnyét és hozzájáruljon az amerikai gazdaság növekedéséhez.

Át fogom alakítani a NASA-t, amely a polgári, a katonai, a kereskedelmi és a nemzetbiztonsági űrtevékenység koordinálásáért lesz felelős, és eredményeiről közvetlenül az elnöknek számol majd be. Ez a hivatal fogja felügyelni azt a széles körű, integrált stratégiát és azon irányelveket, amelyek az űrprogramok minden részletére kiterjednek majd, beleértve ebbe azokat a programokat is, amelyeket a NASA, a Védelmi Minisztérium, a Nemzeti Felderítő Hivatal⁶, a Kereskedelmi Minisztérium, a Közlekedési Minisztérium és más szövetségi ügynökségek vezetnek.

A NASA ösztönözni fogja a közösségi részvételt, így a nemzetközi közösségek bevonását is, hogy az űrkutatás megfeleljen a XXI. század igényeinek. Ezek az igények egy kiegyensúlyozott nemzeti port-

folió létrehozatalát és új technológiák használatát sürgetik.

Az emberi űrutazás fontos Amerika politikai, gazdasági, technológiai és tudományos vezető szerepe szempontjából. Támogatni fogom azt, hogy a Föld keringési pályáján túl is kutatásokat végezzünk. Támogatom azt a célkitűzést is, hogy 2020-ig embert küldjünk a Holdra. Ez mintegy előfutára lehetne annak a fokozatos fejlődésnek, amely révén végül olyan távolabbi célállomásokra is utakat indíthatunk, mint például a Mars.

Ön szerint előnyös-e, ha még több Amerikában doktoráló tengerentúli diák marad az országban és járul hozzá az ország kutatásaihoz és gazdagságához? Milyen bevándorlási reformokat támogatna Ön?

Törvénybe kell iktatnunk egy minden részletre kiterjedő bevándorlási reformot annak érdekében, hogy helyreállítsuk gazdasági erőnket és enyhítsünk a helyi önkormányzatok igazságtalan terheit, amelyeket az átgondolatlan szövetségi bevándorlási rendszer okoz. Ezzel biztosíthatjuk országunk határait, lehetőséget nyújtva az állampolgárság megszerzésére annak a 12 millió illegális bevándorlónak, akik hajlandóak adókat fizetni, illetve megtanulni az angol nyelvet. A széleskörű bevándorlási reformnak az egyik kritikus pontja annak az elhibázott politikának a visszafordítása, amely távol tartotta a világ legjobb és legfényesebb elméit Amerikától. Elnökként átalakítanám az állandó és időszakos tartózkodási engedélyeket adó programunkat, hogy ezzel is elősegítsem a világ letehetségesebb embereinek Amerikába érkezését.

**ÓNODI SZABÓ LENKE-PATAKI HANNA
TINA-SÁRVÁRI BALÁZS-THURÁNYI KATA**

⁶ National Reconnaissance Office

Hogyan segíthet az állam a dolgozó szegényeken?

OLAF STORBECK: WIE DER STAAT DEN NIEDRIG-LÖHNERN HELFEN KANN. HANDELSBLATT.COM, 2008.08.26.

Megfelelően átgondolt munkaerőpiaci és szociálpolitikával a fejlett ipari államok érezhetően javíthatnának az alacsony munkabérű szektorokban foglalkoztatottak életkörülményein – ez a legfőbb üzenete a Nobel-díjas Robert Solow által vezetett kutatásnak. Eredményei a munkaerőpiaci politika több dogmáját megkérdőjelezi.

„Az alacsony képzettséggel rendelkezőknek kínált magasabb bérek és jobb foglalkoztatási körülmények nem jelentik törvényszerűen munkaerőpiaci kilátásaik romlását.” – hangsúlyozta *Robert Solow* a múlt hét végén Lindauban rendezett találkozón, ahol Nobel-díjas közgazdászok gyűltek össze. Még a törvényben előírt, nem túl magasán rögzített minimálbér sem olyan káros, mint ahogy liberális közgazdászok vélik.

Solow számos kollégájával együttműködve 2004 óta részletekbe menően tanulmányozta az alacsony bérű szektorokban alkalmazottak foglalkoztatási feltételeit és lehetőségeit. A több évig futó kutatási projekt az Egyesült Államokra és hat európai országra terjedt ki, munkájukat az amerikai Russel-Sage Alapítvány támogatta.

Az elemzések eredményei erőteljesen megkérdőjelezi a munkaerőpiac kutatásának néhány, eddig biztosnak hitt, hagyományosan elfogadott elméletét. Ez különösen érvényes a következő tézisre: az alacsony bérűek számára magasabb fizetést vagy jobb foglalkoztatási feltételeket előíró törvények inkább rontják, semmint javítják az érintettek elhelyez-

kedési esélyeit. Solow szerint a valóság azonban jelentősen eltér ettől. Sok bevett közhely maradt fenn a munkaerőpiacokkal kapcsolatban. „De az egyértelmű ellentét Amerika és Európa között már nem létezik” – állította a 84 éves közgazdászprofesszor. „A munkaerőpiac alacsonybérű szegmense tekintetében egyes európai országok között bizonyos szempontból nagyobbak a különbségek, mint Európa és az USA viszonylatában.”

Időközben ugyanis Németországban épp olyan elterjedté váltak a gyengén fizetett állások, mint az Egyesült Államokban, pedig Amerika épp a dolgozó szegények tömegeiről vált hírhedtté. Valójában Németországban is minden ötödik munkavállaló az alacsonybérű szegmensben dolgozik, míg 10–15 évvel ezelőtt arányuk ennek csupán a fele volt. Nagy-Britanniában is az Egyesült Államokhoz hasonló mértékben terjedt el ez a jelenség, ugyanakkor Dániában és Franciaországban az alulfizetettek aránya csupán ennek a fele. A foglalkoztatási szerkezet ilyen mértékű eltéréseit a közgazdászok hagyományosan a termelési technológiák különbözőségével, képzettségi szintbeli különbségekkel, és a versenyfeltételek eltéréseivel magyarázzák. Azonban Solow szerint a vizsgált országokban ezek az érvek meglehetősen semmitmondóak, ezekben a dimenziókban ugyanis a szóban forgó országok végeredményben igen hasonlóan bizonyultak. A tanulmány szerint az országok gazdasági szerkezete között fennálló különbségek sem gyakorolnak említésre méltó befolyást az alacsony béren foglalkoztatottak helyzetére. „Az egy főre eső jövedelem, a gazdasági növekedés, és az ipari termelékenység növekedése sem képes megmagyarázni a különbségeket.” – mondta Solow.

Összefoglalásként a tanulmányban rámutatnak, hogy az alacsony keresetűek

helyzete mindenekelőtt az állami gazdaság- és szociálpolitika függvénye. Különösen fontosak a munkaerőpiaci intézmények. Így a kollektív bérmegállapodások pozitív hatásait éppen az alacsony bért fizető ágazatok dolgozói élvezhetnék. Ehhez hasonlóan egy mértéktartóan, racionálisan megállapított kötelező minimálbér is jó hatást fejtene ki. „A törvényben rögzített minimálbér negatív foglalkoztatási következményei elhanyagolhatónak tűnnek.” – állítja Solow. Mindez azonban csak addig érvényes, amíg a minimálbér szintjét nem túl magasán határozzák meg. „Franciaországban a viszonylag magas minimálbér foglalkoztatási veszteségekhez vezetett.” – így Solow.

A kutatásban részt vevő közgazdászok azonban nem voltak képesek pontosan meghatározni az elbocsátás költségeinek, jogi nehézségeinek szerepét. „Az eredmények ezen a téren ellentmondásosak” – állítja Solow.

Nagyívű munkájuk végén a kutatók arra az eredményre jutottak, hogy a csekély keresetűeknek biztosított magasabb jövedelem, és jobb foglalkoztatási feltételek nem eredményezik törvényszerűen az alacsony bérű szektorokban a foglalkoztatás csökkenését. Ezzel ellentétes összefüggést sugallnak a neoklasszikus munkapiaci modellek. „De ez az állítás a valóságban nem bizonyult igaznak.” – hangsúlyozta Solow. Néhány vállalkozás olyan helyzetbe kerülhet, hogy a megemelkedett munkaerő-költségekre nem az alacsony bérűek elbocsátásával reagál, hanem például továbbképzésükre költ, vagy hatékonyabb termelési technológia vásárlásába fektet be, hogy dolgozóinak termelékenységét ennek segítségével megemelje.

A jövőben az alacsony bérért foglalkoztatottak munkaerőpiaci helyzete inkább romlani fog, mint javulni, mondja

borúlátóan a Nobel-díjas közgazdász. A vállalatoknak az árupiacok deregulációja és a globalizáció miatt egyre élesebb konkurenciáharccal kell megbirkózniuk, ez költségcsökkentési nyomáshoz vezet, amelynek először általában az alacsonyan képzettek válnak áldozataivá. „Még nyitott kérdés, hogy az európai államok viszonylag bőkezű szociális szolgáltatásait képesek lesznek-e ilyen nyomás mellett fenntartani.” – mondta Solow.

VISZKIEVICZ ANDRÁS

Amit tudunk, és amit szeretnénk tudni a jegybanki kommunikációról

ALAN S. BLINDER, JAKOB DE HAAN, MICHAEL EHRMANN,

MARCEL FRATZSCHER ÉS DAVID-JAN JANSEN:

WHAT WE KNOW AND WHAT WE WOULD LIKE TO KNOW ABOUT CENTRAL BANK COMMUNICATION.

VOXEU.ORG, 2008. MÁJUS 15.

Jelentős szemléletváltás ment végbe a jegybankok körében az elmúlt évtizedekben, így ma már sok bank a monetáris politika és az előrejelzések átlátható kommunikációját részesíti előnyben. A szerzők azonban amellett érvelnek, hogy a központi banki kommunikáció szerepének megértése továbbra is gyerekcipőben jár, és még mindig tisztázatlan, melyek az optimális kommunikációs stratégia összetevői

A jegybankárok hajdanán igyekeztek kifürkészhetetlennek lenni: némaságba burkolóztak, és amikor nagy ritkán megszóltak, akkor is rébuszokban beszéltek. Az utóbbi időben viszont, ahogy egyre nyilvánvalóbbá vált a várakozások alakításának jelentősége, a kommunikációs politika szerepe felértékelődött. Beköszöntött a jegybanki transzparencia kora.

Továbbra is tisztázatlan azonban a jegybanki kommunikáció jóléti hatása, és

nyitott kérdés, miben áll az optimális kommunikációs stratégia. Körülbelül egy évtizede kezdődtek csak el a kutatások, amelyek bár mutattak fel eredményeket, de közben új kérdéseket hagytak megválaszolatlanul. A kulcskérdés, hogy a kommunikáció vajon a váratlan információk közlése (például a rövid lejáratú kamatlábak kívánt irányba való terelése) vagy a „zajcsökkentés” (például a piaci bizonytalanság csökkentése) révén járul-e hozzá a monetáris politika hatékonyságához. Két szálon fut a kutatás jelenleg. Egyrészt vizsgálják a jegybanki kommunikáció hatását a pénzügyi piacokra (eszközárak reakciója illetve a monetáris politika előrejelezhetősége), másrészt pedig elemzik a gazdasági teljesítmény és a jegybanki kommunikációs stratégia kapcsolatát.

Fontos hangsúlyozni, hogy a mégoly meggyőző elméleti előnyök ellenére sem csodaszer önmagában a kommunikáció. A gyenge kommunikáció ugyanis több kárt okozhat, mint amennyit használ. A gyakorlatban is a legtöbb jegybank korlátozza a kommunikációját, így például csak töredékük jelzi előre az irányadó kamatláb jövőbeli pályáját, továbbá a többségük homályba burkolózik a tanácsulések előtt.

Amit tudunk:

- Nem egyértelmű a „legjobb gyakorlat” mibenléte, így térben és időben is különbözik a központi bankok gyakorlata. És bár szélesedő az egyetértés az irodalomban a transzparencia előnyeit illetően, ha maga a jegybank is csak zajos információkkal rendelkezik (például a gazdasági folyamatokról), akkor ajánlott óvatosan kommunikálnia.
- Javult az utóbbi időben a monetáris politika előrejelezhetősége (zajcsökkentő szerep). Mégis, ha több személy alakítja és kommunikálja a monetáris politikát, akkor „hangzavar probléma”

léphet fel, ami többet árthat, mint amennyit használ. A helyzetből a tiszta kommunikáció, és nem a szótlanúság jelenti a kiutat.

- A „rövid távú” kommunikáció (a gazdasági kilátásokról és a monetáris politika várható alakulásáról) jelentős hatással van a pénzügyi piacokra. További kutatás szükséges azonban például a pénzügyi intézményrendszer fejlettségének és a pénzügyi innovációknak az információk beépülésében betöltött szerepéről.
- A „hosszú távú” kommunikáció (célok és stratégiák megfogalmazása) kutatása kizárólag annak a vizsgálatából áll jelenleg, hogy egy inflációs cél meghirdetése milyen következményekkel jár az inflációs várakozásokra és az inflációra nézve. Következésképp a kutatási terület bővítése javasolt. Egy inflációs cél meghirdetése bizonyítottan segít lehorgonyozni az inflációs várakozásokat, viszont nem ez az egyetlen lehetőség erre, ráadásul sokkal kevésbé meggyőző a hatása magára az inflációra (annak szintjére és változékonyságára) nézve.

Amit tudni szeretnénk:

- Mivel nagyon kevés jegybank jelzi csak előre az irányadó kamatláb jövőbeli pályáját, és az idősorok is nagyon röviddek, így nem sokat tudunk mondani a kamatláb-előrejelzés hatásairól. Idővel, ahogy egyre több adat áll majd rendelkezésünkre, elengedhetetlen lesz ennek az elemzése.
- Mi az optimális kommunikációs politika, és ez hogyan függ az intézményi környezettől, a jegybanki döntéshozatali eljárás természetétől és a monetáris tanács összetételétől? Vajmi kevés kutatás indult még ennek vizsgálatára.
- Annak ellenére, hogy a kommunikáció javítja a kamatdöntések előrejelezhetőségét, és a kívánt hatással van a pénz-

ügyi piacokra, azt még nem tudjuk, hogy segít-e leírni a kamatlábak pályáját Taylor-szabály jellegű modellekkel.

- Mindezidáig szinte kizárólag a pénzügyi piacokkal való kommunikációt vettük górcső alá, pedig az ország állampolgáraitól kapja a jegybank a legitimitását és ezen keresztül a függetlenségét, továbbá az állampolgárok várakozásai alakítják az inflációt. Ezért megkerülhetetlen kiterjeszteni a kutatásokat a nagyközönségre, igaz, ez komoly kihívást jelent, elsősorban a nehezen elérhető adatok miatt.

KOLLARIK ANDRÁS

IMF: vissza a régi kerékvágásba

ESWAR PRASAD: GETTING THE IMF'S GROOVE BACK
FINANCIAL TIMES, 2008. OKTÓBER 30

A mostani válságnak kiváló lehetőséget kellene nyújtania az IMF-nek arra, hogy visszazökkenjen a régi kerékvágásba. Sőt, egy erős, multilaterális intézmény nélkülözhetetlen a nemzetközi pénzügyi stabilitás előmozdításában. Ahhoz, hogy az IMF ezt a szerepet be tudja tölteni, radikális változásokra van szükség, máskülönben a marginalizálódás veszélye fenyegeti, különösen, ha a jobb idők visszatérnek.

A világméretű pénzügyi válság drámaian megmutatta, hogyan köti össze a globalizáció a világ gazdaságainak sorsát. A gazdasági multilateralizmus előnyei már nyilvánvalóvá váltak, a globalizáció azonban jelentős károokra is képes. Még a G7 gazdaságai is a szakadék széléről táncolnak vissza, sok fejlődő piacot pedig a felborulás veszélye fenyeget.

A mostani válságnak kiváló lehetőséget kellene nyújtania az IMF-nek arra, hogy visszazökkenjen a régi kerékvágás-

ba. Sőt, egy erős, multilaterális intézmény nélkülözhetetlen a nemzetközi pénzügyi stabilitás előmozdításában. Ahhoz, hogy az IMF ezt a szerepet be tudja tölteni, radikális változásokra van szükség, máskülönben a marginalizálódás veszélye fenyegeti, különösen, ha a jobb idők visszatérnek.

Az IMF-nek két nagy problémával kell szembenéznie. Először is, a tőkéje arányaiban kicsi a globális tőkeáramlásokhoz képest, ami csökkenti a szervezet befolyását. A 250 milliárd dolláros hitelkeret nem számít túl soknak egy olyan világban, ahol 700 milliárd dolláros állami szubvenciók is léteznek, és a nemzetközi tőkeáramlások több billió dollárra rúgnak. Az IMF-nél nehézségekbe ütközik a tőkeemelés, hiszen valamennyi országnak hozzá kell járulnia. Ha például az Egyesült Államok ellenszegül, felborulhat az egész kezdeményezés.

Másodszor, az IMF óriási hitelességi problémával küszködik. Úgy tűnhet, hogy leginkább az Egyesült Államok utasításait követi. A szavazati rendszer szerkezete a 17 százalékos részesedéssel rendelkező USA-nak lényegében vétőjogot ad a fontos döntésekben, amelyek megszavazásához 85 százalékos többségre van szükség. Eközben olyan óriási feltörekvő gazdaságok, mint Kína és India szerény 3,5 és 2 százalékot birtokolnak. Az ilyen egyenlőtlenségek megoldására irányuló kormányzati reformok kínosan lassan haladnak.

Ismertetünk két ötletet, amelyek együttesen növelnék az IMF tőkéjét és erősítenék szerepét a világgazdasági- és pénzügyi rendszer felügyeletében.

Először is, arányosan csökkenti kellene a tagok szavazati súlyát 20 százalékkal, így a jelenlegi struktúra szavazati jogai 80 százalékra csökkennének. Ezt követően a maradék 20 százalékot el kellene árverezni a kormányoknak, két felté-

tellel: egy ország sem növelheti duplájára vagy annál többre jelenlegi kvótáját, vagy szerezhethet 14,9 százaléknál nagyobb részesedést.

Ez nem egyenértékű az IMF kiárusításával? Igen, a nagyobb gazdasági hatálommal bíró országok feltételezhetően többet fizetnének és nagyobb szavuk lenne az IMF politikájában. De pontosan így alapították meg az IMF-et – a szavazati jogok inkább gazdasági mutatók alapján dőltek el, mint az „egy ország – egy szavazat” elv alapján. Ezenfelül, az árverés révén a kormányzati vagyonalapok rávehetőek arra, hogy hozzájáruljanak a globális tőkealaphoz azáltal, hogy biztonságos és likvid beruházási lehetőséget kapnak elfogadható hozammal.

Nem fogja az árverés növelni a globális gazdasági erőegyenlőtlenségeket, például nem fognak Kína és a Perzsa-öböl menti államok több befolyást vásárolni maguknak az IMF-nél, hogy érvényre juttassák a terveiket? Ezen államok most is juttatnak források szegény országoknak, de gyakran nem az ország hosszú távú érdekeinek megfelelően. Messze jobb lenne, ha transzfereik egy olyan nyitott fórumon keresztül zajlanának, mint az IMF.

A második ötlet, hogy ne csak az IMF-kölcsönökhöz kapcsolódjanak feltételek, hanem a szavazati jogokhoz is. Minden ország kapna egy listát a kritériumokról (például alacsonyabb államháztartási hi-

ány, rugalmasabb árfolyam), amelyet teljesíteniük kellene annak érdekében, hogy élhessenek szavazati jogukkal. Az IMF már most is próbálja szabályozni a tagállamait, de csak azok veszik az ajánlásait komolyan, akik hitelt vesznek fel tőle.

A nagy országok rendszerint figyelmen kívül hagyják az IMF tanácsait, következmények nélkül. A gazdasági döntéseket végül mindig az adott ország politikai viszonyai határozzák meg. De miért csak a szegényebb országokra kell rákényszeríteni az IMF felügyeletét? Végül is az Egyesült Államok vagy Kína helytelen gazdasági irányításának sokkal nagyobb globális következményei lehetnek. Az IMF-nek hatékony ösztönző eszközre van szüksége ahhoz, hogy minden országot rávegyen arra, hogy aktívan véghezvigyék a szükséges lépéseket.

A szavazati jogok feltételekhez kötése az IMF-et népszerűtlenné teheti, de a hitellességét is jelentősen növelheti. Szükség van arra, hogy az ösztönzők a helyükre kerüljenek és a piaci mechanizmusok szabadon kialakíthassák a hatékony megoldást. A kormányzatoknak, amelyek az IMF tanácsait komolyabban veszik és jobban hozzájárulnak a tőkájéhez, nagyobb szerepet kellene kapniuk a szervezet politikájának alakításában.

KOVÁCS ZSÓFIA

POLITIKATUDOMÁNYI FOLYÓIRATSZEMLE

A Budapesti Corvinus Egyetem Politikatudományi Intézete hallgatók bevonásával rendszeresen szemlézi a politikatudomány fontosabb nemzetközi sajtótermékeit. Folyóiratunk II.é évfolyamának 2. számában már közöltünk néhányat e kezdeményezés eredményeiből, most ezt kívánjuk folytatni.

Staffan I. Lindberg: Az afrikai demokratikus országok politikai rendszereinek állandósága és stabilitása
GOVERNMENT AND OPPOSITION, 42(2), 2007

Lindberg cikke alapján közelebbi képet kaphatunk 21 olyan afrikai ország politikai palettájáról, amelyekben hivatalosan 1989 óta demokratikus államformát jegyeznek. A cikk fő vizsgálódási területe ezen államok demokráciájának politikai erőssége. A szerző szerint a demokratikus rendszerek egyik legfőbb alappillére az *intézményesülés*, amelyet statisztikai adatok segítségével tanulmányoz. Feltérképezi a törvényhozásban részt vevő és újonnan kialakult pártok számát és arányát a parlamentben, valamint ezek egymással való váltakozásának gyakoriságát. Lindberg szerint a nagy számú új és bizonytalan párt léte, ugyanúgy mint a parlament erőteljes fragmentáltsága az adott politikai rendszer gyengeségére, egyensúlyhiányra utal.

A választások rendszere lehetne a másik kiindulási pont a demokrácia vizsgálatában – noha ezek az országok (és pártok, amelyek jelentős hányada nem érdekképviselői, csupán elit-tömörülés) még nem rendelkeznek nagy múlttal e téren, hiszen közülük soknak még csupán kétszer volt lehetősége valódi demokratikus választás megtartására (például Nigéria vagy a Dél-Afrikai Köztársaság), bár a tapasztalat szerint éppen ezek a választások voltak a legszabályosabbak, legdemokratikusabbak a kontinensen.

Végeredményben a pártok fejlődési tendenciája optimizmusra ad okot, hiszen igyekeznek teljesíteni legfőbb feladataikat: az állampolgárok sérelmeinek eljuttatását a legfelsőbb döntéshozatali szervekhez, valamint a közvetítést a politikai elit és a lakosság problémái, javaslati között.

FARKAS ESZTER

Roberta Alonzi: Mianmar – elszigeteltségből az integráció felé
RIVISTA DI STUDI POLITICI INTERNAZIONALI
2007. ÁPRILIS

A cikk szerzője, Roberta Alonzi erős összefüggést mutat ki tanulmányában az ország politikai helyzete és gazdasági stagnálása között. Leírja a második világháború utáni eseményeket, elemzi Mianmar politikai kapcsolatainak változását, és az önmaga választotta elszigeteltség fokozatos enyhülését. Részletesen foglalkozik az 1962 óta működő katonai diktatúra főbb korszakaival, a párt ideológiájának – amit az izolacionizmus, a szocializmus és a buddhizmus jellemez – gyakorlati hatásaival.

Az ország külpolitikájának legjellemzőbb vonásaként az *elzárkózást* és az *aktivitást* jelöli meg: ez a kettősség eredményezte, hogy Mianmar egyik politikai tömbhöz sem csatlakozott, viszont törekedett a jó kapcsolatokra a szomszédos államokkal, a nagyhatalmakkal és a jelen-

több nemzetközi szervezetekkel egyaránt. A "baráti függetlenség" egyik következménye, hogy egyik nagyhatalom vagy szervezet sem lépett még közbe a rezsim kisebbségek ellen elkövetett kegyetlenkedései vagy a politikai ellenfelek erőszakos elnyomása miatt. A szerző a másik fontos következménynek azt tartja, hogy az ország külkapcsolatai labilisak, nemzetközi megítélése nem egységes és gyakran módosul például az EU-tagok körében is. A tanulmány sokat foglalkozik ezeknek a viszonyoknak az alakulásával, különös tekintettel a legnagyobb szervezetek (ENSZ, ASEAN) hozzáállására. Bár Mianmar 2003-ban elfogadta az ASEAN hivatalos dokumentumát, amely a térség országainak fő céljaként a demokrácia elérését és fejlesztését határozza meg, Alonzi nagyon kevés reális esélyt lát ennek a célnak a közeljövőben történő megvalósulására.

PATKÓS VERONIKA

**Wolfgang Merkel:
Szemben minden elmélettel?**

POLITISCHES VIERTELJAHRESSCHRIFT 2007/3

A cikk *Claus Offe* 1991-ben megfogalmazott teóriáját ("Az egyidejűség dilemmája") kívánja megcáfolni, miszerint a demokratizálódás harmadik hullámához csatlakozott országoknak több, a további stabilizálódáshoz elengedhetetlen folyamatot kell egyidejűleg végrehajtaniuk, ami rövid távon teljesíthetetlen. Ilyen folyamat például a politikai és gazdasági modellváltás (és egyes fejlődő országok esetében az államépítés is), amely a kelet-közép-európai régióban mindenféle történelmi példa nélkül, önálló politikai projektként zajlott le.

A német politológusprofesszor négy síkon vizsgálja a kelet-közép-európai de-

mokráciák stabilitása érdekében tett lépéseket, majd országonként elemzi is azokat a Bertelsmann Transformation Index alapján. Az első síkot *alkotmányos konszolidációnak* nevezi (államfő, kormány, választási rendszer demokratikus alapokra helyezése). A második szint a *reprezentatív konszolidáció* (pártok és érdekszerveztek megszilárdulása). Harmadikként az *informális politikai résztvevők* (katonaság, pénztőke, radikális csoportok) *konszolidációja* zajlik. A negyedik szint a *politikai kultúra konszolidációja*, és ezzel egyidejűleg az állampolgári kultúra kialakulása, amely az eddigi tapasztalatok alapján egy generációváltásnyi időt igényel. Fontos leszögezni, hogy a négy szint konszolidálódása nem egy visszafordíthatatlan végállapot, csupán egy erős, válságrezisztens, relatíve stabil állomás.

A 17 ország elemzése után a szerző arra a következtetésre jut, hogy a gyors ütemben zajló modernizációnak, az erős államiságnak és jótékony külső hatásoknak köszönhetően az 1990 utáni európai demokráciák gyorsabban konszolidálódtak, mint a latin-amerikaiak, és Fehéroroszország kivételével stabilnak mondhatók.

CSÁRDÁS PÉTER

**Garri Kaszparov:
Egy másik Oroszország?**
JOURNAL OF DEMOCRACY 2007/3

A cikk a világ legnagyobb sakkjátékosának gondolatait mutatja be a Putyin-adminisztráció működéséről. Az esszé egy 2007. január 12-én készült interjú alapján született, amit Kaszparov a National Endowment for Democracy-nak adott. Ebben komoly kritikát fogalmazott meg az orosz vezetéssel szemben. Kaszparov véleménye szerint a Putyin fémjelzte poli-

tika komoly gazdasági, politikai és morális válságba sodorta országát.

A Szovjetunió összeomlását követően a Jelcin vezette demokratizálódási folyamat során nem került sor a volt rendszerből hátramaradt nomenklatura felszámolására. A bürokrácia így ellenállt az átalakulásnak. Putyinra maradt a feladat, hogy döntsön a korábbi bürokrácia megőrzése és a demokratizálás kiteljesítése között. Oroszország mára oligarchiává vált, ahol a legnagyobb orosz vállalatok élén Putyin emberei elnökölnek.

Kaszparov véleménye szerint a Kreml egyre inkább egy maffia-stílusú alakulat, amely csak az erő politikáját ismeri és csak az erősebbekkel tárgyal. Az orosz politikai vezetést kleptokratikus rezsimnek nevezi, ahol az egyetlen politikai vezérlő erő a minél nagyobb gazdasági haszonszerzés öncélja. Putyin rendszerében a pénz csak felfelé áramlik, így a gazdasági növekedés csak a társadalom egy szűk rétegének a javát szolgálja. Ez a földrajzilag is jól behatárolható növekedés (Moszkva, Szentpétervár és környéke) azonban nem jár a társadalom széles rétegeinek életszínvonal-emelkedésével. A nagyvárosok gazdagságától távol nyugati ésszel talán felfoghatatlannak tűnő körülmények között élnek orosz emberek milliói.

Az orosz stabilizálódás véleménye szerint nagyban köszönhető az energiaárak növekedésének, ami betudható a konfliktusokat és nemzetközi ingatlanságot fenntartani kívánó és előidéző orosz külpolitikának is. Itt példaként említi meg a szerző az orosz-iráni kapcsolatokat.

Kaszparov célja a "The Other Russia" elnevezésű mozgalom vezetőjeként, hogy az ellenzék mára marginálissá vált erőit összefogja egy közös cél érdekében, az elnyomatás felszámolása ellen. Mindent meg kívánnak tenni annak érdekében, hogy Putyin ne változtathas-

sa vissza Oroszországot újra totalitárius rendszerre. A küzdelem természetesen nem könnyű és nem tekinthető egyenlő felek harcának. A Putyin-adminisztráció ugyanis minden alkalmat megragad, hogy csökkentse ellenlábasai erejét.

A mostani rendszernek azonban van egy hatalmas gyengéje Kaszparov szerint. A rezsim hatalmi potenciálját adó vagyonnak nagy része külföldi bankokban, értéktőzsdéken, ingatlanokban és sportklubokban van, ami külső nyomással szemben rendkívül sebezhetővé teszi az orosz vezetést. A jövőben a mozgalom ki kíván alakítani egy olyan médiahálózatot, amely törekszik a regnáló elitek tevékenységének hiteles feltárására, a rezsim bűneinek bemutatására. Jeleznék ezzel nem csak belföldön, hanem nemzetközi szinten is, hogy a mostani orosz vezetés nem éppen vizsgázna jelesre demokráciából.

VIRÁG ATTILA

Saad Eddin Ibrahim:
Muszlimok a demokratizálódás útján
JOURNAL OF DEMOCRACY 2007/3

A világ muzulmánjainak kétharmada olyan államokban él, ahol a mindenkori kormányzat választások útján szerzi meg hatalmát. Ilyen országnak számít a világ legtöbb muzulmán vallású állampolgárával bíró Indonézia, vagy például India, Banglades, Törökország és Nigéria. Ennek ellenére a mai napig elfogadottnak számít az a nézet, hogy az iszlám csak nehezen, vagy egyáltalán nem egyeztethető össze a demokráciával. Való igaz, hogy az arab világ maradék egyharmada olyan országokból áll, ahol a demokratizálódás lehetősége komoly akadályokba ütközik. Ezek a többnyire arabok lakta államok főként a Közel-Keleten találhatók. Olyan

országok sorolhatóak ide, mint Algéria, Irak, Líbia, Szaúd-Arábia, Szudán, Szíria, Tunézia és Egyiptom.

Saad Eddin Ibrahim kérdése a következő: Vajon minek köszönhető az utóbbi csoportba tartozó államok alapvetően antidemokratikus attitűdje? Az okok a cikk írója szerint a régmúlt és a közelmúlt eseményeiben keresendők. A francia-angol gyarmatosítás és modernizálás megszakadását követően 1920 és 1950 között alapvetően a demokratizálódás útján haladt a térség. Véleménye szerint a folyamatokat Izrael állam 1948-ban bekövetkezett megalakulása szakította meg. A palesztinok iránti szolidaritás a régió arab államaiban a fiatal demokratikus Izrael antitéziseként, a sorozatos palesztin-izraeli konfliktusok és háborúk folyamán egyre inkább az autoriter berendezkedés felé tolódtak el. A helyzetet tetézte a hidegháború bipoláris világrendje, ugyanis az arab államok a nyugatbarát Izraellel szemben szovjet támogatásra leltek. Így a globális konfliktusok helyi szinten is megnyilvánultak. Ezzel az autoriter rezsim megerősödése vette kezdetét. A Szovjetunió összeomlását követően a támogatás nélkül maradt diktatórikus rendszerek vezetői tárgyalásokba kezdtek a nyugattal. Ezeken rendszerint az az íratlan kompromisszum fogalmazódott

meg a felek között, hogy a fundamentalista nyugatellenes terroristáknál mégiscsak jobb egy szelíd diktátor. Ez a szelíd-ség természetesen nem járt továbbra sem a demokratikus szabadságjogok tiszteletben tartásával. Azonban a demokratikus választások több helyen is megjelentek a politikai színen. Gondoljunk csak a Hamasz palesztin szervezetre, amely eleinte rendkívül ellenségesen állt a demokratikus választások intézményéhez. 2005-ben például még bojkottálta az elnökválasztást, 2006-ban már részt vett a parlamenti választáson és meg is nyerte azt, sok fejtörést okozva ezzel nyugaton.

Saad Eddin Ibrahim *Seymour Martin Lipset* tanítványaként azon demokraták közé tartozik, akik eltökélten hisznek és küzdenek a demokráciáért és azt kiterjeszhetőnek látják az arab világ egészére is. Nézetük szerint a Korán és más muzulmán szent iratok nem tartalmaznak olyan részleteket, amelyek tiltanák a demokráciát vagy a szabad véleménynyilvánítást. Ibrahim szerint a liberális hagyománynak, amely az 1948-as időszakot megelőzte, még élni kell az arab világ kollektív memóriájában. Ez pedig jó alapul szolgálhat a jövőben a demokratizálódás folytatásában.

VIRÁG ATTILA

SZERZŐINKHEZ

A Köz-Gazdaság szívesen fogad a közgazdaságtudomány tárgykörébe tartozó minden olyan tanulmányt, amely hozzájárul a hazai közgazdasági gondolkodás fejlesztéséhez. A kéziratok elkészítésekor a szerkesztőség a következőket kéri figyelembe venni:

A tanulmányokat elektronikusan kérjük elküldeni (balazs.szentivanyi@uni-corvinus.hu címre), lehetőleg MS Word (doc) formátumban

- Egy tanulmány átlagos hossza 1 szerzői ív (40 ezer karakter, szóközökkel együtt). Kérjük szerzőinket, hogy ettől legfeljebb kismértékben térjenek el felfelé.
- A tanulmány rendelkezzen rövid, legfeljebb 100 szavas összefoglalóval, amelyet angolul is el kell készíteni.
- A fejezetcímeket arab számokkal kérjük jelölni. Az alfejezetek esetén a főfejezet sorszámát is meg kell adni: 1, 1.1., 1.1.1., 1.2.2. stb.
- Az ábráknak legyen aláírása, a táblázatoknak címe, illetve legyenek arab számokkal sorszámozva. A táblázat vagy ábra tartalma lehetőleg legyen a főszöveg ismerete nélkül is értelmezhető. Minden esetben szükséges az adatok forrását feltüntetni az ábra vagy a táblázat alatt.
- Egyenleteket, képleteket a sorok jobboldalán zárójelbe tett arab számokkal kell jelezni: (1), (2) stb.
- Hivatkozások, jegyzetek
 - Hivatkozásokat a főszövegben, szögletes zárójelben kérjük megadni [szerző évszám] formátumban. Pl: [Szentés 1999]
 - Pontos idézeteknél minden esetben szükséges megadni az oldalszámot is [szerző évszám: oldalszám] formátumban. Pl. [Szentés 1999: 312]
 - Jegyzetek a főszöveg kiegészítésére szolgálnak, számukat a feltétlenül szükséges minimális szintre kérjük csökkenteni.
- Hivatkozott irodalom: a tanulmány végén kérjük felsorolni a szövegben hivatkozott irodalmakat az alábbiak szerint:
 - Könyvek
Szerző neve (kiadás éve): *Cím dőlt betűkkel*. Kiadó, kiadás helye
pl: Szentés T. (1999): *Világgazdaságtan*. Aula, Budapest
 - Könyvfejezetek
Szerző neve (kiadás éve): „Fejezet címe idézőjelek közt”. In: Szerkesztő neve: *Kötet címe dőlt betűkkel*. Kiadó, kiadás helye
pl. Stern, N. és Stiglitz, J. (1997): „A Framework for a Development Strategy in a Market Economy” in: Malinvaud, E. (szerk): *Development Strategy and Management of the Market Economy*. Oxford University Press, Oxford
 - Folyóiratcikkek
Szerző neve (megjelenés éve): „Cím idézőjelek közt” *Folyóirat neve dőlt betűkkel*. évfolyam(szám): oldalszámok.
pl: Kydland, F. E. (2006): „Aggregált mennyiségi elmélet” *Köz-Gazdaság* 1(2): 19-35.
 - Internetes hivatkozások: Szerző neve (megjelenés éve): *Cím dőlt betűkkel*. Teljes URL. Lekérdezés dátuma.
pl. Rodrik, D. (2006): *The Disappointments of Financial Globalization*. [http://ksghome.harvard.edu/~drodrik/The Disappointments of Financial Globalization \(November 2006\).doc](http://ksghome.harvard.edu/~drodrik/The%20Disappointments%20of%20Financial%20Globalization%20(November%202006).doc). Lekérdezve: 2007. 03. 13.

JÓKAI MÓR: FEKETE GYÉMÁNTOK

(részlet)

- Jól van – szól Iván. – Tehát tegyük fel, hogy sikerülend a herceget is, meg a grófnőt is rábírní, hogy a birtokot eladják; még akkor mindig nincsen nagyszerű établissement¹-od. Következnek a technikai akadályok. Mi a legfőbb szükséglet ily vállalatnál?

- A készpénz.

- Nem az. A kész ember.

- Ahol a pénz van, van ember.

- Ember és ember között nagy a különbség. Ez azon árucikk, amelyben a legnagyobb szerű csalódások lehetők. Nálunk először is hiányzik a közmunkás.

- Hozatunk Belgiumból, Franciaországból.

- Csakhogy amely munkás Belgiumban, Franciaországban vállalkozik arra, hogy hozzánk eljöjjön, először is nem azért jön, hogy kevesebb bért kapjon nálunk, mint ott, hanem megfordítva. Tehát ily forszírozva támasztott iparvállalatnál a legelső hiány az, hogy néhány perccel többre kerül nála a munka, mint a fennállóknál. Szerintem minden iparvállalatnak a maga természetes útján kell kifejlődni. Erőnkhez és a piachoz mérten kezdeni, a munkásokat magunknak nevelni, hozzánk édesgetni, összetanítani, lassan, de biztosan terjeszkedni, kicsinyben experimentálni², a készre alkudni, s inkább szívósan kitartani, mint rohammal megindulni. Ez az én regulám.

- Múlt századbeli nézetek. Ily elvek mellett Amerika sohasem hagyta volna el Európát.

- A másik baj a külföldi munkásokkal az, hogy aki onnan hozzánk átjön, az többnyire a nyugtalan, helyhez nem kötött rész; a titkos társulatok szövetségese, mely amint beteszi ide a lábát, azonnal elrontja a mostani jószellemű munkásainkat is, s meghonosítja a grčve-et³.

- Nálatok soha sincs grčve?

- Soha.

- Hogyan előződ meg?

- Az az én titkom. Hosszú volna elmondani. Annyit bizonyosnak tartok, hogy egy erőszakolt gyártelep nálunk legelőször is a kézmunka drágaságával fog első akadályul találkozni. Második akadály egy hozzáértő technikai vezető hiánya.

- Azt biztosan kapunk külföldön.

- Meglehet. Én, magános ember, ha van mire és miből, bizton hiszem, hogy kapok; mert utánajárok, s kikeresem, megválasztom a legjobbat, s ha megkaptam a legjobbat, megfizetem, úgy, ahogy én értem, hogy megérdemli. Ez nem úgy megy nyereszkedésre alakult konzorciumoknál; ott először is szerepel a protekció. Az igazgatótanács tagjai a legtöbb részvényvel bíró alapítók. Azok rendesen annyit értenek ahhoz az üzletághoz, amelynek kormányzatát viszik, mint a hajdú a harangöntéshez. Többnyire az elnök, az igazgató imponál⁴. Azoknak van valami protezséjük⁵, akinek

1 cég (francia)

2 kísérletezni (latin)

3 sztrájk (francia, régies)

4 parancsol (latin)

5 támogatottjuk (francia)

alkalmazás kell, Az talán bádogos volt, annálfogva kell értenie a vasöntöde vezetéséhez. A legjobb esetben takarékosági szempontból indulnak ki, s tíz ajánlkozó közül kiválasztják a legjutányosabbat. Az első év azután magán viseli az experimentáció jellegeit. A feldolgozott nyersanyagnak fele kárba vész. Kisül, hogy senki sem ért ahhoz a munkához, amit magára vállalt. Rosszul teljesített kötelezettségek miatt kárpótlási pörök zúdulnak a jogfelügyelő gallérjába özönnel. Vége felé rájön az igazgató bizottmány, hogy ünnepnapokon, mikor a gépek pihennek, sokkal kevesebb a veszteség, mint munkanapokon, mikor dolgoznak. Végre nagy későre észreveszik, hogy a vállalatnak nagyobb a teste, mint az ereje, s nem bír mozogni. Van sok épület, gép, anyag, készlet, de nincs elég üzleti tőke. Új befizetés rendeltetik. Nem fizetnek. Vetik ezerével a részvényeket a piacra. Következik egy prioritási kölcsön a társulat ingatlanaira. Ez egy percre megállítja a bukást. Akad uzsorás, ki a százforintos prioritási papírért ad 60-at. Akkor az igazgató bizottmány iparkodik a saját csizmáit kimenteni a sárból, s ha szabadulhatott, nyakra-főre leköszön, magára hagyva a felügyelőt, hogy tegye amit akar. Az azután amíg a készletben tart, szórja potom árért, ami eladható, okosnak, bolondnak, hogy a munkásait fizethesse, hogy maga élhessen. Végre az is megszökik, s az üresen maradt nagyszerű établissement előtt megüti a címeres ember a dobot: „Ki vesz téglát?” Ez a története az én tudomra minden erőltetett nagyszerű iparvállalatnak, ami nem a maga természetes kifejlődési stádiumain keresztül a korkívánalom és közszükséglet mellett nőtt naggyá.

Félix sokat nevetett Iván elbeszélése alatt.

- Igaz! Valóságosan így van! Mintha nyomtatásból olvasnád! Hanem hát éppen ezen baj elkerülése végett akarok e vállalat igazgatására egy olyan embert megnyerni, aki az egész üzletet az „F”-ből érti, tégedet.

- No ez a legveszedelmesebb csalódás. Én értem és ismerem a magam iparvállalata szűk feladatait ebben a kis keretben; de nem ismerem sem a nagy világpiacot, sem a magasabb üzleti követelményeket. Sok embert tett már az a káprázat tönkre, hogy jó kisgyáros, kiskereskedő létére nagygyárosnak, nagykereskedőnek hitte magát fölemelhetni; holott az két „ellentétes” talentum és tanulmány. Az egyiknek minden apró nyereséget meg kell ragadni, a másiknak észre sem szabad azokat venni. Az egyiknek csak bizonyosra szabad dolgozni, a másiknak feladata mindig nagyokat kockáztatni. Az egyiknek alkalmazkodni kell a helyi viszonyokhoz, a másiknak a kerek világra spekulálni, hogy ha egy helyről kiszorult, más helyütt szorítson magának tért. Ehhez nekem nincs elég tanulmányom, ismeretem, hivatásom.

- Túl szerény vagy. Majd meggyőzlek az ellenkezőről.

- No de hát tegyük fel, hogy minden megterem úgy, ahogy képzeletedben létezik. A nagyszerű gyártelep itt áll, működik, jó anyagot szolgáltat, olcsón, eleget; most következik a legfőbb baj: a topográfiai akadályok. A Bonda-völgyi széntelep húsz mérföldnyire esik a legközelebbi vasútállomáshoz, huszonöt mérföldnyire a legközelebbi hajózható folyamhoz. Amíg idejöttél, láthattad, milyen utak vannak idáig. Van négy hónapja az esztendőnek, amikor éppen nem lehet semmi szállítmányt küldeni távolabb helyre, de a legkedvezőbb szakában is az esztendőnek, mire a nálunk előállított szén és vas tengelyen azt a pontot eléri, ahol a legelső piacot megtalálja, már akkor a magas fuvarbér által úgy megdrágult, hogy azzal a vassal, azzal a szénnel, amit Liverpoolból vagy Poroszországból hoztak, nem versenyezhet...

(1870)

ENGLISH ABSTRACTS**ZSOLT BEDŐ: THE ROLE OF THE "PERSONAL ELEMENT" IN FINANCIAL PROCESSES**

The study reviews the main conclusions of the broad psychological literature which form the basis of behavioral finance. The author analyzes the main reasons and models for irrational decision making, as well as their potential consequences on financial markets. Specific asset-pricing models based on irrational behavior are also discussed. As the paper shows, some of the elements of this literature are especially convenient for explaining the current international financial crisis.

ÉVA FISCHER: THE CHALLENGES OF FINANCIAL INTEGRATION IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

The countries in Central and Eastern Europe, due to the high level of foreign ownership, can be characterized with an extremely high level of financial integration. This carries high levels of contagion risk: problems in the parent bank's country can easily spread to the subsidiaries, but also problems originating from the Central and Eastern European countries can have effects on the financial markets of the home countries. Taking this into consideration, it is crucial that such transnational banks manage capital allocation liquidity in their system to ensure continuous and safe operations. This also has implications for national regulatory authorities.

IMRE FORGÁCS: A GLOBAL MARKET CANNOT FUNCTION WITHOUT GLOBAL REGULATION

Due to the financial deregulation process which started in the late 1970's, the trade of financial derivatives has increased to unprecedented levels. Without sufficient regulation, the global financial market cannot deal with these complex assets, and this fact is well illustrated by the current crisis. The author draws on the analogy of the global telecommunications market, and shows how sound international regulation in that area has created a well functioning market. He argues that a similar approach could highly improve the efficiency of global financial markets.

ISTVÁN HAMECZ: THE MECHANISM OF FINANCIAL CRISIS

The article is a transcript of a lecture held at Corvinus University by István Hamecz, former chief executive of the Hungarian National Bank. The main topics of his lecture included the reasons of the current economic crisis, a discussion of potential crisis management instruments, and the change in theoretical paradigms resulting from the crisis.

ART KOVAČIČ: SUSTAINABLE COMPETITIVENESS OF SLOVENIA AND THE CHALLENGE OF EUROPEAN INTERNAL MARKET

The European internal market has forced the EU countries to increase their competitiveness. Macroeconomic determinants are now more similar among countries. From this point of view Slovenia and also other new member countries will need to put a lot of attention on competitiveness, while they would like to benefit from the European internal market. Competitiveness evaluation is done by selected determinants: domestic economy and internationalization, government and public administration, financial markets, management, infrastructure, science and technology and human capital. The prosperity of countries is associated with their ability to generate or attract economic activities which are able to increase income by performing well on the market. The catch-up of Slovenia with the EU countries in terms of welfare and economic growth is associated with the application of new technology and knowledge and with the creation of a sustainable economy. In this article the characteristics of the Slovenian economy as a new member country are also reviewed.

ÁDÁM MÉSZÁROS: FORDISM AND TOYOTISM IN THE SUPPLIER SYSTEM OF SUZUKI HUNGARY

This paper analyses the linkages between domestic firms and foreign direct investments through the example of the supplier system of Suzuki Hungary. Both the establishment of supplier links and the connection of the domestic companies to the transnational production systems are highly dependent on the operation of Fordism and Toyotism, as well as on the characteristics of the domestic companies. This study, which is based on standardized open-ended interviews, analyses the process of creating supplier linkages, the issues of technical cooperation, and the factors determining the competitiveness of suppliers. Although the concept of a dual economy can be toned down, neither Fordist nor Toyotist systems can work miracles for Hungarian companies.

VIKTÓRIA PAP-BALÁZS KOTOSZ-GERGELY KOVÁTS: FRESHMEN AT CORVINUS

The Corvinus University of Budapest conducted a survey among all bachelor freshmen beginning their studies at the Faculty of Economic Sciences, Faculty of Business Administration or Faculty of Social Sciences in 2007. Due to the uncertainties induced by the changing higher education system, it is important to know what factors drive certain decisions of students, and what their future plans are. The article discusses the main findings of the survey.

JÓZSEF POÓR: "CHINDIAN" GLOBAL CHALLENGES – A HUNGARIAN VIEW

Regardless of the definition we use, globalization heavily changes almost all aspects of corporate behavior. Globalization is however not restricted to the developed Western countries, in fact we can see an increasing role of developing countries as driving forces behind the process, most importantly China and India. The paper draws attention to some new phenomena regarding the world economic effect of these countries, which can bring about profound changes in corporate globalization as we know it. The specific effects on the Hungarian economy and Hungarian companies are also discussed.

MIHÁLY SIMAI: THE REASONS AND POTENTIAL CONSEQUENCES OF THE CURRENT GLOBAL CRISIS

The paper is an edited version of the keynote address delivered by professor Simai at an international conference at the Concordia University in Montreal on the 8th of December 2008. In seeking the reasons of the crisis, the author turns to the concept of "casino capitalism", developed by the late Susan Strange. The role of governments in controlling financial processes has greatly decreased, which has increased the threat of financial asset bubbles. In discussing the consequences of the crisis, the professor points to the fact that its effects will be felt for several years in basically all aspects of the international economy. Concluding the paper, he draws up some changes in the international system that would be required to avoid such crises in the future.

CHALLENGES FOR EMPLOYMENT POLICIES. INTERVIEW WITH ISTVÁN R. GÁBOR, PÉTER GALASI AND GYULA NAGY

Three professors from Corvinus University's Department of Human Resources respond to our questions related to the main challenges that national employment policies are currently facing in Hungary and the European Union. Main discussion topics include the reasons for low rates of economic activity (especially in Hungary) and whether one should expect convergence in employment policy instruments among European countries or not.

INTERVIEW WITH ANTONIA HÜTTL AND ABOUT THE STUDY AND TEACHING OF ECONOMIC STATISTICS

Antonia Hüttl, former vice-president of the Hungarian Statistics Office and honorary professor at Corvinus University answered some of our questions related to the methodology of collecting economic statistics and about some conceptual issues of the university level teaching of such methods.